

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та соціальної роботи**

**Соціально-педагогічна профілактика вживання
алкоголю у молодіжному середовищі**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу, 401 групи
Бойко Анна Юріївна

Керівник:

кандидат педагогічних наук,
асистент **Попов О.А.**

***До захисту допущено
на засіданні кафедри***

протокол № від «__» _____ 2025 року

Зав. кафедрою _____ проф. Тимчук Л.І.

АНОТАЦІЯ

Бойко А.Ю. Соціально-педагогічна профілактика вживання алкоголю у молодіжному середовищі. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м.Чернівці, 2025.

У кваліфікаційній роботі розглянуто соціально-педагогічну профілактику вживання алкоголю у молодіжному середовищі.

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади профілактики алкоголізму в молодіжному середовищі, що включали концепції профілактики, чинники, які впливають на формування ставлення молоді до вживання алкоголю, та соціально-психологічні аспекти розвитку алкогольної залежності.

У другому розділі досліджено рівень обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю, визначено технологічні аспекти формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю

Ключові слова: профілактика алкоголізму, молодіжне середовище, соціально-психологічні чинники, рівень обізнаності, профілактичні програми.

ABSTRACT

Boyko A.Y. Socio-pedagogical prevention of alcohol use in the youth environment. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 231 Social Work. Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2025.

The qualification work considers the socio-pedagogical prevention of alcohol use in the youth environment.

The first section considers the theoretical principles of alcoholism prevention in the youth environment, which included the concepts of prevention, factors that influence the formation of the attitude of young people to alcohol use, and socio-psychological aspects of the development of alcohol dependence.

The second section examines the level of awareness of young people about the consequences of alcohol use, and identifies technological aspects of the formation of a conscious attitude of young people to the problem of alcohol use

Keywords: alcoholism prevention, youth environment, socio-psychological factors, level of awareness, preventive programs.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання власних ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.Ю. Бойко

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФІЛАКТИКИ АЛКОГОЛІЗМУ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	6
1.1. Соціально-психологічні чинники, що впливають на ставлення молоді до вживання алкоголю та формування залежності від нього	6
1.2. Сучасні підходи до профілактики алкоголізму в молодіжному середовищі	11
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДІ ПРО НАСЛІДКИ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ.....	16
2.1. Аналіз рівня обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю	16
2.2. Технологічні аспекти формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю	25
Висновки до розділу 2	30
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Актуальність. Проблема вживання алкоголю серед молоді є однією з найбільш актуальних соціальних і медичних проблем сучасного суспільства. Алкоголізація молоді призводить до руйнівних наслідків як для окремої особистості, так і для суспільства загалом. Надмірне вживання спиртних напоїв спричиняє фізичні, психологічні та соціальні проблеми, що впливають на здоров'я, особистісний розвиток і соціальну адаптацію молодих людей. В умовах сучасного інформаційного суспільства, де доступ до алкоголю залишається відносно легким, важливо розробляти та впроваджувати ефективні профілактичні заходи, спрямовані на підвищення рівня обізнаності молоді щодо шкідливих наслідків вживання алкоголю.

Науковий інтерес до цієї проблематики зумовлений її багатовимірністю та необхідністю комплексного підходу до її вирішення. Дослідженням впливу алкоголю на молодь займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Значний внесок у вивчення соціально-психологічних аспектів алкоголізму зробили такі українські дослідники, як Н. Максимова, В. Кульчицький, Т. Андреєва, які проаналізували фактори ризику, профілактичні заходи та вплив сімейного середовища на формування залежності. Праці сучасних дослідників О. Пилипенка, А. Капської, О. Яременка аналізують причини схильності до алкогольної залежності та наслідки девіантної поведінки молодої людини. У міжнародних дослідженнях ця проблематика розглядається у працях F. Renna, N. A. Staff, A. Gaichenko, які досліджували вплив вживання алкоголю на мозок підлітків, освітні перспективи та соціальну адаптацію молоді. Роботи цих науковців дозволяють більш глибоко зрозуміти механізми формування залежності та сприяти розробці ефективних стратегій профілактики.

Водночас, хоча багато аспектів цієї теми вже вивчено, існує потреба у подальшому дослідженні ефективності профілактичних програм, зокрема методів підвищення обізнаності молоді щодо небезпеки вживання алкоголю.

Об'єктом дослідження є ставлення молоді до вживання алкоголю.

Предметом дослідження є соціально-педагогічна профілактика вживання алкоголю серед молоді.

Метою роботи є розкриття технологічних аспектів формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю на основі аналізу рівня її обізнаності щодо негативних наслідків цього явища.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Проаналізувати соціально-психологічні чинники, що впливають на ставлення молоді до вживання алкоголю та формування залежності від нього.
2. Охарактеризувати сучасні підходи до профілактики алкоголізму в молодіжному середовищі.
3. Здійснити аналіз рівня обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю.
4. Розкрити зміст, форми та методи формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення. Для проведення емпіричного дослідження було використано метод анкетування, що дозволив оцінити рівень обізнаності молоді про шкідливі наслідки вживання алкоголю. Інформаційною основою роботи є наукові дослідження, статистичні дані, законодавчі акти, а також результати соціологічних опитувань.

Матеріалом дослідження є дані, отримані в результаті соціологічного опитування, проведеного серед молоді. У дослідженні взяли участь 23 респонденти, які відповіли на 12 питань анкети, що охоплювали різні аспекти обізнаності про шкідливі наслідки вживання алкоголю. Отримані результати

дозволили здійснити якісний та кількісний аналіз ставлення молоді до алкоголю та оцінити рівень ефективності профілактичних програм.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення профілактичних заходів щодо зменшення рівня вживання алкоголю серед молоді. Результати дослідження можуть бути використані соціальними службами, навчальними закладами та громадськими організаціями для розробки ефективних програм, спрямованих на підвищення обізнаності молоді про шкідливі наслідки алкоголю.

Результати проведеного дослідження апробовані у вигляді тез на студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 17-19 квітня 2024 р; науково-практичній конференції «Молодь за гендерну рівність», 3 грудня 2024 р; студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, 7 травня 2025 р.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретичні засади профілактики алкоголізму серед молоді, у другому – результати емпіричного дослідження рівня обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю та розкрито технологічні аспекти формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФІЛАКТИКИ АЛКОГОЛІЗМУ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1. Соціально-психологічні чинники, що впливають на ставлення молоді до вживання алкоголю та формування залежності від нього

Формування ставлення молоді до вживання алкоголю є складним і багатофакторним процесом, який визначається поєднанням соціальних, психологічних, культурних та індивідуальних чинників. Ці фактори можуть як сприяти формуванню негативного ставлення до алкоголю, так і, навпаки, провокувати його вживання. Розгляд основних аспектів впливу дозволяє більш ефективно розробляти профілактичні заходи та створювати середовище, сприятливе для здорового способу життя молоді (Коваль, 2017) .

Сім'я є першим і одним із найважливіших агентів соціалізації, який значною мірою впливає на формування ставлення молодої людини до алкоголю. Взаємостосунки між батьками та дітьми, стиль виховання, сімейні традиції та культура споживання алкоголю визначають поведінкові моделі, які засвоює молодь. Дослідження підтверджують, що у сім'ях, де спостерігається високий рівень контролю та підтримки, ймовірність раннього залучення до алкоголю значно нижча. Натомість у родинях, де існує надмірна вседозволеність або, навпаки, авторитарний стиль виховання, ризик формування позитивного ставлення до вживання алкоголю зростає (Антипкін, 2020).

Оточення та соціальні групи відіграють важливу роль у процесі становлення особистості, особливо в підлітковому віці. Бажання бути прийнятим у певному середовищі, прагнення відповідати нормам групи, страх

ізоляції та необхідність самоствердження часто стають причиною вживання алкоголю серед молоді. Якщо у соціальному оточенні вживання алкоголю розглядається як нормальна або навіть престижна поведінка, молоді люди більш схильні до експериментування з алкоголем. З іншого боку, позитивний вплив друзів, які ведуть здоровий спосіб життя, може сприяти формуванню негативного ставлення до алкоголю (Спіріна, 2016)

Найактуальні причини вживання алкоголю в підлітків (рис.1.1) (Центр громадського здоров'я, б. д.):

щоби поліпшити настрій;

розв'язувати внутрішні проблеми;

«отримати кайф»;

отримати схвалення іншими.

Рис.1.1. Найактуальні причини вживання алкоголю в підлітків

Суспільство та його цінності значною мірою визначають ставлення до вживання алкоголю. У деяких культурах споживання алкоголю є частиною традиційних звичаїв, що може сприяти ранньому знайомству молоді з алкогольними напоями (Гуменюк, 2004). Водночас у суспільствах, де акцент робиться на здоровому способі життя та де діють суворі соціальні норми щодо алкоголю, рівень його споживання серед молоді є нижчим. Значну роль у формуванні суспільних норм відіграють засоби масової інформації, реклама та

популярна культура, які можуть як пропагувати, так і стримувати вживання алкоголю.

Рівень доходів сім'ї, доступність алкоголю та фінансові можливості молоді людини також впливають на її ставлення до вживання алкогольних напоїв. У країнах, де алкоголь є легкодоступним та має низьку вартість, рівень його споживання серед молоді є значно вищим. Політика ціноутворення та державне регулювання продажу алкоголю можуть суттєво впливати на рівень його вживання, особливо серед підлітків та студентської молоді. (Health-ua.com, 2020).

Індивідуальні психологічні фактори, такі як рівень тривожності, схильність до ризику, наявність депресивних станів, впевненість у собі та самооцінка, значною мірою визначають ставлення молоді до алкоголю. Підлітки та молоді люди, які відчують емоційний дискомфорт, труднощі у спілкуванні або низьку самооцінку, часто вдаються до алкоголю як до засобу подолання стресу або уникнення проблем. У таких випадках велике значення мають психологічна підтримка, виховання стресостійкості та розвиток навичок конструктивного вирішення проблем (Лисюк, 2017).

Рівень знань про негативні наслідки вживання алкоголю також відіграє важливу роль у формуванні ставлення до нього. Освітні програми, які включають об'єктивну інформацію про вплив алкоголю на організм, його соціальні та психологічні наслідки, сприяють формуванню усвідомленого негативного ставлення до його вживання. Молодь, яка отримує якісну освіту та має доступ до достовірної інформації, менш схильна до ризикованої поведінки (Панок, 2016).

Сучасні засоби масової інформації та соціальні мережі формують уявлення молоді про стиль життя, включаючи ставлення до алкоголю (Бабіч, 2010). Популяризація алкогольних напоїв у фільмах, кліпах, блогах та рекламних кампаніях може сприяти створенню позитивного іміджу вживання алкоголю. Водночас активна інформаційна кампанія, що висвітлює ризики та

наслідки алкоголізму, може ефективно змінювати ставлення молоді до цієї проблеми (ДОЦКПХ, 2024).

Отже, ставлення молоді до вживання алкоголю формується під впливом цілого ряду факторів, серед яких ключову роль відіграють сімейне виховання, соціальне оточення, культурні норми, економічні умови, психологічні особливості, рівень освіти та вплив засобів масової інформації. Для ефективної профілактики алкоголізму важливо враховувати всі ці аспекти та застосовувати комплексний підхід, що сприятиме формуванню здорових життєвих установок у молодіжному середовищі.

Формування алкогольної залежності є багатофакторним процесом, у якому поєднуються як соціальні, так і психологічні чинники. Вплив соціального середовища, індивідуальні особливості особистості та соціокультурні норми формують умови для розвитку звички до вживання алкоголю (Gaichenko, 2021). Дослідження соціально-психологічних аспектів цієї проблеми дозволяє виявити основні причини залежності та ефективно протидіяти її поширенню.

Соціальні обставини, в яких перебуває людина, значною мірою визначають її поведінкові установки (Mentalzon, 2023). Серед основних соціальних факторів, що сприяють формуванню алкогольної залежності, як зазначалось вище, можна виділити:

- Сімейне середовище. Відсутність емоційної підтримки, часті конфлікти між членами родини, надмірний контроль або, навпаки, нехтування вихованням можуть провокувати у молоді бажання знайти «вихід» через алкоголь. У сім'ях, де вживання спиртного є звичним, толерантність до алкоголю формується з раннього віку.

- Соціальне оточення. Вплив друзів і знайомих може мати як позитивний, так і негативний ефект. Якщо у молодіжному середовищі прийнято вживати алкоголь під час зустрічей чи святкувань, ризик виникнення залежності значно зростає.

- Фінансовий статус і доступність алкоголю. У регіонах із високим безробіттям і низьким рівнем життя алкоголь часто стає способом уникнення реальності. Легка доступність дешевих спиртних напоїв сприяє поширенню залежності.

Індивідуальні психологічні риси особистості впливають на схильність до формування алкогольної залежності (Віта Код, б. д.-а). Основними факторами є:

- Рівень стресостійкості. Молоді люди, які не мають навичок подолання стресу, можуть використовувати алкоголь як спосіб зняття напруження.

- Схильність до ризикованої поведінки. Імпульсивність, низька самоконтрольованість та бажання експериментувати збільшують ймовірність зловживання спиртними напоями.

- Психоемоційні розлади. Депресія, тривожні розлади, низька самооцінка або відсутність соціальної підтримки можуть стати причинами вживання алкоголю як способу тимчасового полегшення емоційного стану (Баскевич, 2020).

Сучасна масова культура часто романтизує вживання алкоголю. Реклама, кінофільми та соціальні мережі створюють образ успішних і щасливих людей, які вживають алкоголь, що може сприяти його сприйняттю як норми. Особливо небезпечними є меседжі, які зображають алкоголь як атрибут дорослого, престижного життя або спосіб боротьби зі стресом (Гасюк, 2018).

Хоча соціальні та психологічні чинники є ключовими у формуванні залежності, дослідження показують, що спадковість також відіграє певну роль. Діти, чий батьки мали проблеми із залежністю від алкоголю, мають вищий ризик розвитку залежності через особливості біохімічних процесів у мозку (Віта Код, б. д.-б).

Таким чином, формування алкогольної залежності є результатом комплексного впливу соціального середовища, психологічних особливостей особистості та інформаційного простору. Розуміння цих механізмів дозволяє

розробляти ефективні профілактичні заходи, що сприятимуть зниженню рівня залежності серед молоді.

1.2. Сучасні підходи до профілактики алкоголізму в молодіжному середовищі

Алкоголізм — захворювання, зумовлене систематичним вживанням спиртних напоїв, що згубно впливає на здоров'я, поведінку у побуті, працездатність населення, шкодить добробуту та руйнує моральні засади суспільства. Проблема алкоголізму серед молоді є однією з актуальних соціальних та медико-психологічних загроз сучасного суспільства. Вживання алкоголю в підлітковому та юнацькому віці спричиняє серйозні наслідки для фізичного, психологічного та соціального розвитку особистості. У зв'язку з цим профілактика алкоголізму в молодіжному середовищі набуває особливого значення. У психологічних дослідженнях профілактика розуміється як напрям практичної діяльності. «Це система заходів, спрямованих на вивчення психічних впливів на людину, властивостей її психіки та можливостей попередження психогенних і психосоматичних хвороб». Серед підлітків, які звернулися до наркологів, більшість мають ознаки адиктивної поведінки. Зокрема, зловживання алкоголем впливає на психічний стан ще до розвитку фізичної залежності.

Існують різні концепції та підходи до попередження алкоголізації молоді, які ґрунтуються на міждисциплінарних дослідженнях у сфері психології, соціології, медицини та педагогіки.

Алкоголізм визначається як хронічне захворювання, що супроводжується фізичною та психологічною залежністю від алкоголю, його прогресуванням і негативним впливом на здоров'я людини. Алкогольна залежність є складовою

алкоголізму, що проявляється у вигляді компульсивного прагнення до вживання спиртних напоїв. Поняття профілактики алкоголізму включає заходи, спрямовані на попередження вживання алкоголю, запобігання розвитку залежності та мінімізацію соціальних наслідків алкоголізму серед молоді (Федірко, 2014).

Первинна профілактика спрямована на попередження першого вживання алкоголю та формування у молоді негативного ставлення до нього (Брей, 2022).

Вторинна профілактика орієнтована на осіб, які вже мають досвід вживання алкоголю, але ще не розвинули залежності, і передбачає заходи з корекції поведінки та зменшення ризиків.

Третинна профілактика має на меті зменшення наслідків алкоголізму серед молоді та допомогу тим, хто вже страждає від алкогольної залежності, включаючи реабілітацію та соціальну адаптацію (ММСУ, 2017).

Нормативно-правова база дослідження включає державні акти та міжнародні документи, що регулюють питання обмеження доступу до алкоголю серед молоді. В Україні важливе значення мають Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», законодавчі норми щодо заборони продажу алкоголю неповнолітнім, а також програми Міністерства охорони здоров'я, спрямовані на зменшення рівня споживання алкоголю серед молоді (2005). Крім того, велике значення має законодавство Європейського Союзу, де діють жорсткі обмеження щодо реклами алкоголю, його продажу та споживання у громадських місцях.

Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 634 передбачала утворення робочої групи з питань розроблення Концепції профілактики вживання дітьми алкоголю, наркотичних засобів та психотропних речовин. До складу цієї робочої групи входили представники різних міністерств та відомств, зокрема Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки, Міністерства внутрішніх справ, а також фахівці у

сфері профілактики залежностей та захисту прав дітей. Метою діяльності групи було розроблення стратегічного документа, спрямованого на запобігання вживанню психоактивних речовин серед дітей та підлітків. Однак, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2021 року № 81, цю робочу групу було ліквідовано в рамках оптимізації консультативних та дорадчих органів при уряді (КМУ, 2021).

Важливу роль у нормативному регулюванні відіграють міжнародні організації, зокрема Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), яка розробила рекомендації щодо зменшення негативного впливу алкоголю на молодь. Документ «Глобальна стратегія зменшення вживання алкоголю» (2010), прийнятий ВООЗ, наголошує на необхідності комплексного підходу, що включає освітні заходи, соціальну рекламу, обмеження доступу до алкоголю та підвищення акцизів на алкогольні напої. Також варто відзначити резолюції ООН, які містять рекомендації щодо захисту молоді від впливу алкоголю через освітні програми та державне регулювання.

На національному рівні діють державні програми профілактики шкідливих звичок, спрямовані на зниження рівня споживання алкоголю серед молоді. Наприклад, у рамках програми «Здорова нація» проводяться інформаційні кампанії, що мають на меті підвищення рівня обізнаності молоді про небезпеку алкоголю. У законодавстві передбачено відповідальність за продаж алкоголю неповнолітнім, що включає штрафи та позбавлення ліцензії для підприємців, які порушують ці вимоги (Медична справа, 2020).

Підсумовуючи вище викладене зауважимо, що поєднання наукових підходів, законодавчих ініціатив та міжнародних практик є ключовим у боротьбі з поширенням алкогольної залежності серед молоді та створенні умов для здорового способу життя.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто теоретичні аспекти профілактики алкоголізму в молодіжному середовищі, що включали концепції профілактики, фактори, які впливають на формування ставлення молоді до вживання алкоголю, та соціально-психологічні аспекти розвитку алкогольної залежності.

Аналіз концепцій профілактики показав, що ефективне попередження алкоголізму серед молоді потребує комплексного підходу, який включає первинну, вторинну та третинну профілактику. Первинна профілактика спрямована на формування здорових установок щодо вживання алкоголю та інформування про його шкідливі наслідки. Вторинна профілактика орієнтована на молодих людей, які вже мають досвід вживання алкоголю, але ще не сформували залежність, тоді як третинна профілактика зосереджена на мінімізації наслідків залежності та соціальній реабілітації осіб, що мають проблеми з алкоголем.

Визначено основні фактори, що впливають на формування ставлення молоді до алкоголю, серед яких найбільш значущими є сімейне виховання, соціальне оточення, економічні умови, психологічні особливості, рівень освіти та вплив мас-медіа. Доведено, що толерантне ставлення до алкоголю в родині та соціальному середовищі сприяє ранньому знайомству молоді з алкоголем, тоді як позитивні приклади та обмеження з боку батьків і суспільства можуть зменшити ймовірність зловживання.

Соціально-психологічні аспекти формування алкогольної залежності охоплюють груповий вплив, стресові фактори, психологічні риси особистості та культурні норми. Виявлено, що молодь часто вдається до вживання алкоголю як засобу подолання стресу, вирішення міжособистісних конфліктів або самоствердження. Водночас брак емоційної підтримки, проблеми у родині,

відсутність соціальних навичок та низька самооцінка можуть сприяти закріпленню негативної поведінки.

Таким чином, ефективна профілактика алкоголізму серед молоді має базуватися на врахуванні соціальних, психологічних та економічних чинників, а також на комплексному підході, що передбачає участь родини, освітніх установ, громадських організацій та державних інституцій у формуванні здорового способу життя та критичного ставлення до вживання алкоголю.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ОБІЗНАНОСТІ МОЛОДІ ПРО НАСЛІДКИ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ

2.1. Аналіз рівня обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю

З метою оцінки рівня обізнаності молоді щодо наслідків вживання алкоголю було проведено опитування серед 23 респондентів різного віку. Опитування включало 12 запитань (додаток А), що стосувалися знань про фізичні, психологічні та соціальні наслідки вживання алкоголю, а також факторів, що впливають на ставлення до спиртних напоїв. Отримані дані дозволяють виявити загальні тенденції щодо обізнаності молоді та рівень їхньої поінформованості.

З 23 респондентів 21 особа (91%) зазначила, що знає про те, що вживання алкоголю може викликати залежність. Однак 2 респонденти (9%), переважно молодшого віку (16-17 років), відповіли, що не усвідомлюють ризику розвитку алкогольної залежності. Це свідчить про недостатнє інформування підлітків щодо небезпеки вживання спиртних напоїв у довгостроковій перспективі (рис.2.1.).

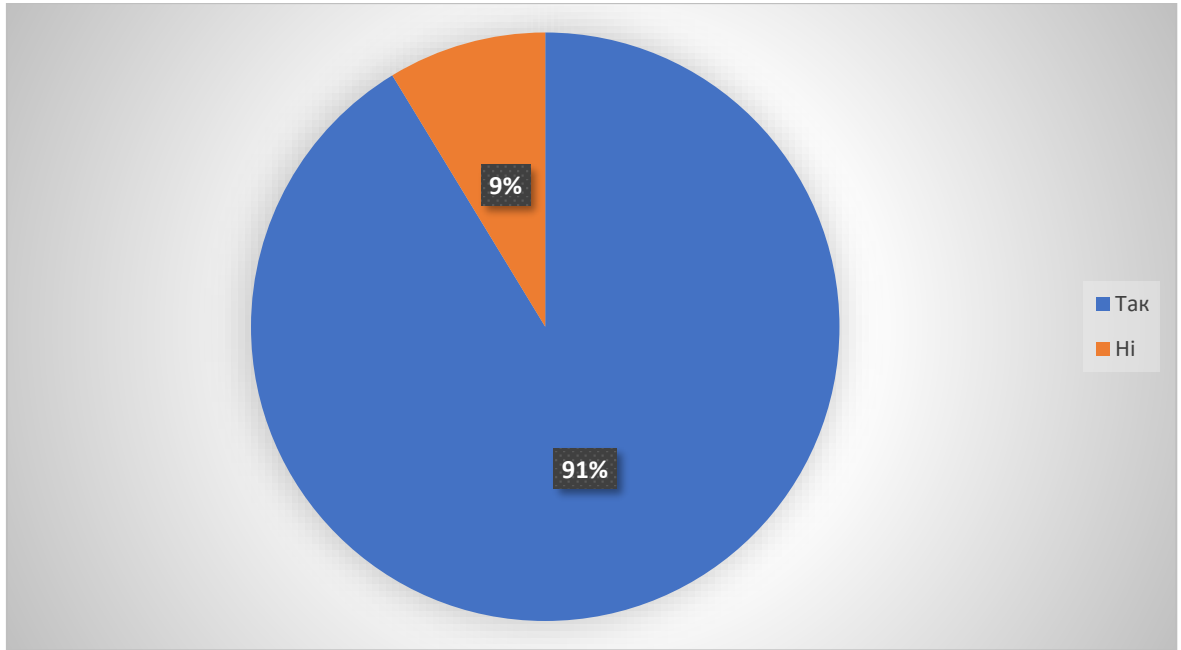

Рис.2.1.Відповідь на питання «Чи знаєте ви, що вживання алкоголю може викликати залежність?»

Респонденти мали можливість обрати кілька варіантів відповідей щодо ризиків, які може спричинити регулярне вживання алкоголю. Найпоширенішими відповідями стали (рис. 2.2.):

- Серцево-судинні захворювання – 18 осіб (78,3%);
- Психічні розлади – 16 осіб (69,6%);
- Депресія – 12 осіб (52,2%);
- Тривожність – 13 осіб (56,5%);
- Оніміння частин тіла – 8 осіб (34,8%);
- Соціальні проблеми (втрата роботи, проблеми в родині) – 20 осіб (87%);
- Схильність до суїцидальних думок – 11 осіб (52,2%);
- Онкологічні захворювання – 6 осіб (26,1%).

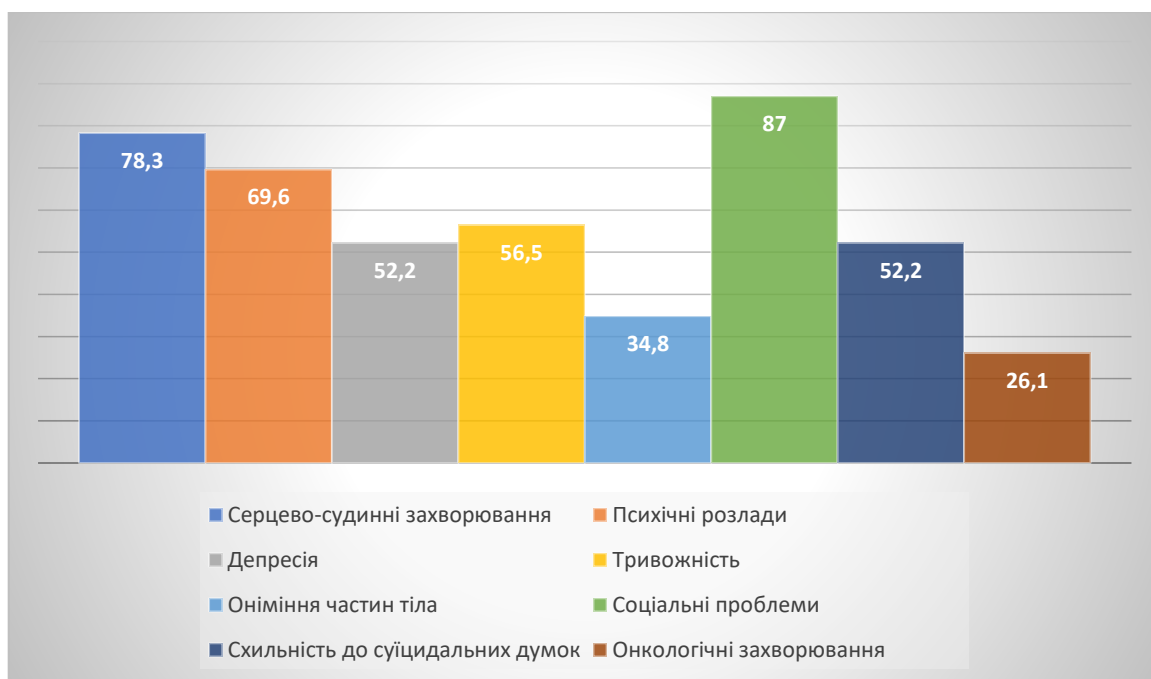

Рис.2.2. Найпоширеніші відповіді на питання «На вашу думку, які ризики зі здоров'ям можуть виникнути з регулярним вживанням алкоголю? (%)»

Отримані результати опитування також дозволяють оцінити рівень усвідомлення молоддю соціальних наслідків вживання алкоголю. Так, 22 респонденти (96%) зазначили, що знають про можливі соціальні проблеми, які можуть виникати внаслідок вживання спиртних напоїв. Лише один учасник опитування (4%) не зміг назвати жодної соціальної проблеми, що свідчить про доволі високий рівень обізнаності з цього питання (рис. 2.3.).

Деякі респонденти написали свої відповіді:

- "Коли люди перестають спілкуватись з людиною, яка зловживає алкоголем."
- "Неприятність в суспільстві, відторгнення, огида до людини, яка постійно вживає алкоголь."
- "Втрата соціальних зв'язків, труднощі на роботі через алкоголь."
- "Коли люди перестають спілкуватися з людиною, яка зловживає алкоголем (зазначено кількома респондентами)."

– "Розлучення, сімейні конфлікти через надмірне вживання алкоголю."

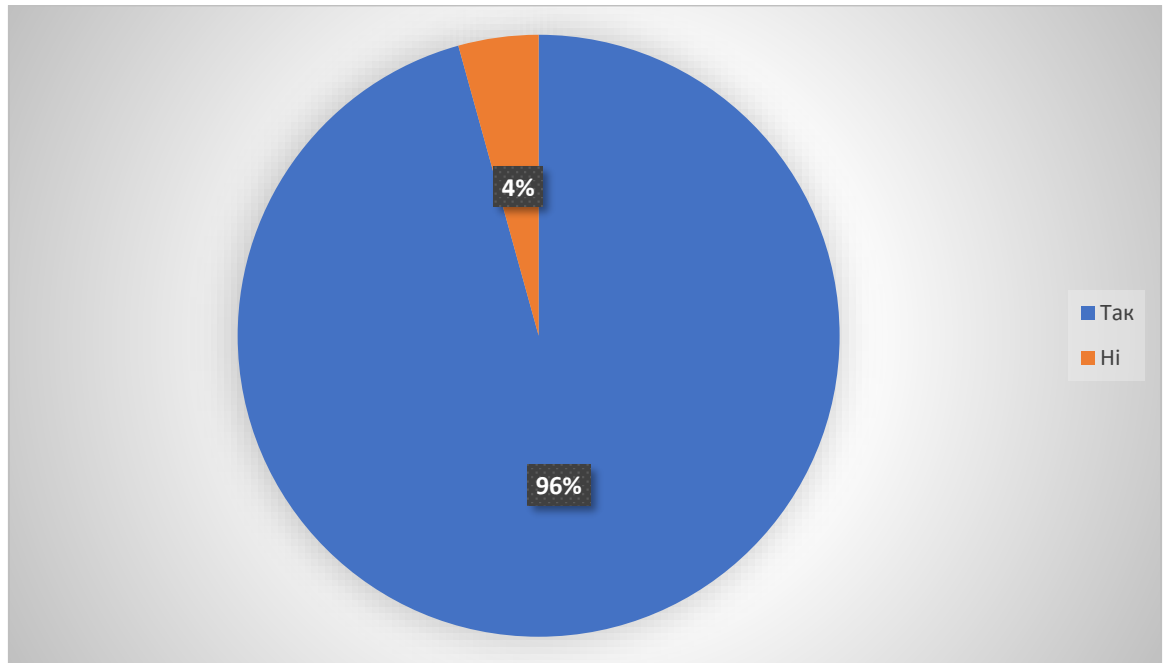

Рис. 2.3. Відповідь на питання «Чи знаєте ви про соціальні проблеми, які може викликати вживання алкоголю?»

Одним із найбільш виразних аспектів впливу алкоголю на соціальні відносини є конфлікти у сім'ї та колективі. 7 респондентів (30%) заявили, що часто спостерігали подібні ситуації, ще 12 осіб (53%) вказали, що такі випадки трапляються, але нечасто. Водночас 4 респонденти (17%) зазначили, що не стикалися з подібними випадками (рис. 2.4.). Це свідчить про те, що переважна більшість молоді має уявлення про потенційні ризики конфліктів, спричинених алкоголем, що може впливати на їхнє особисте ставлення до вживання спиртного.

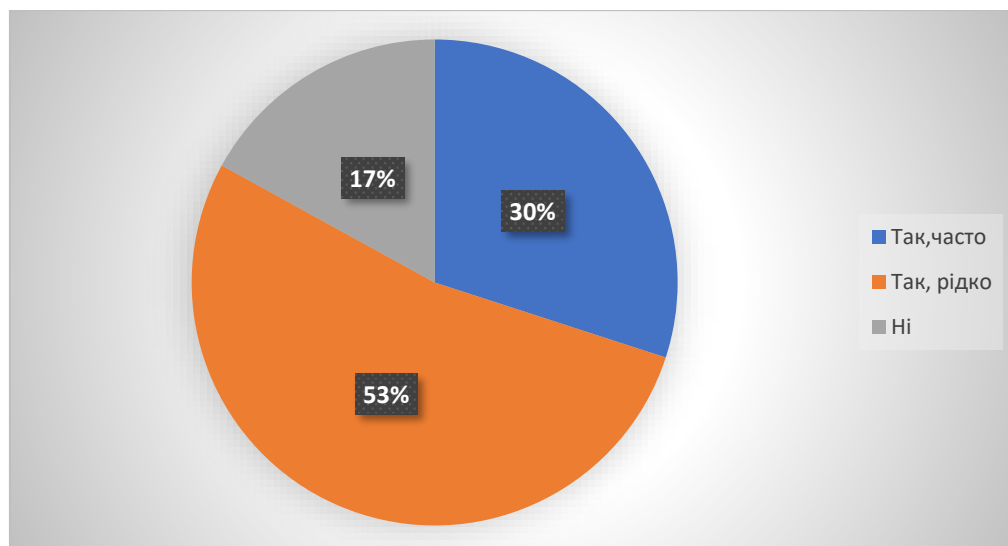

Рис. 2.4. Відповідь на питання «Чи доводилося вам спостерігати випадки, коли вживання алкоголю призводило до конфліктів у сім'ї або колективі?»

Крім того, 7 респондентів (30%) заявили, що часто дізнаються про нещасні випадки або правопорушення, пов'язані з вживанням алкоголю, тоді як 12 осіб (53%) стикаються з подібною інформацією рідко. Лише 4 особи (17 %) відповіли, що ніколи не чули про такі випадки (рис. 2.5.). Це свідчить про те, що питання алкоголю як фактора ризику злочинності та нещасних випадків є актуальним серед молоді.

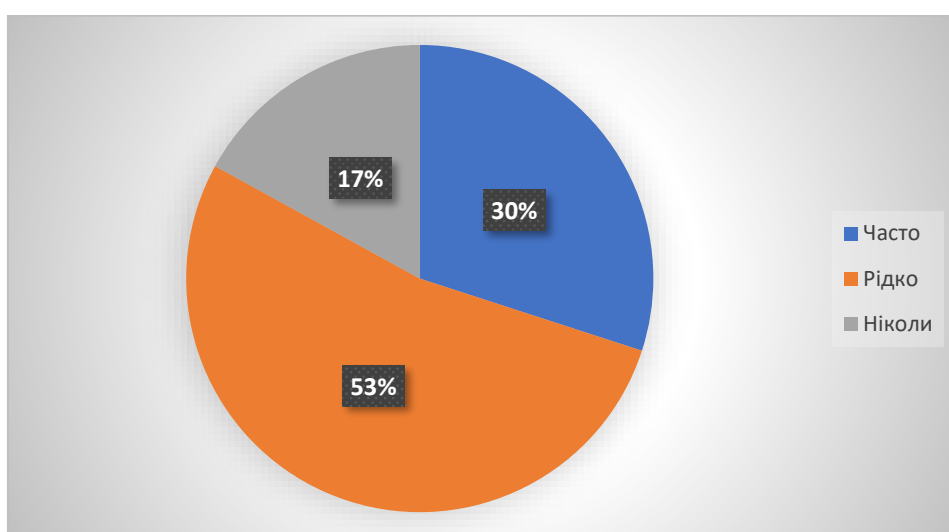

Рис. 2.5. Відповідь на питання «Як часто ви дізнаєтесь про нещасні випадки або правопорушення пов'язані з вживанням алкоголю?»

Щодо особистого досвіду вживання алкоголю, 7 респондентів (30 %) заявили, що не вживають алкоголь узагалі, тоді як 14 осіб (61%) вживають його 1-2 рази на місяць. Жоден респондент не вказав, що споживає алкоголь три або більше разів на тиждень, що може свідчити про відносно низький рівень регулярного вживання спиртного серед молоді (рис. 2.6.). Деякі учасники додали варіант відповіді «рідко, лише на свята», що свідчить про вибіркоковий підхід до вживання алкоголю.

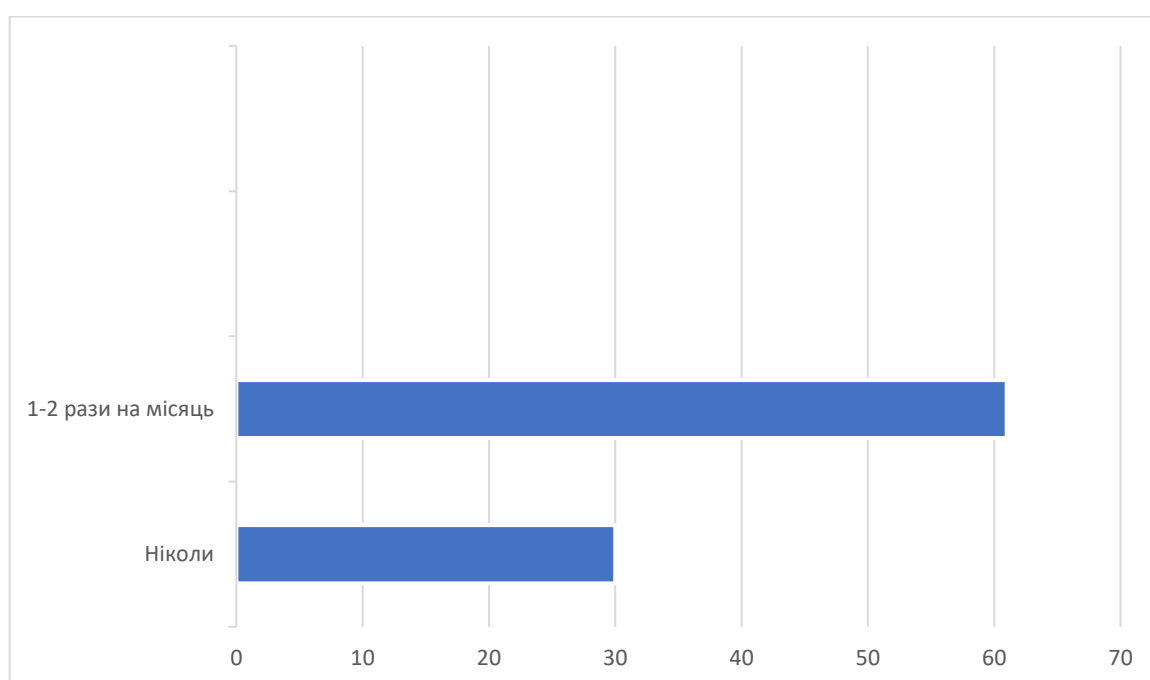

Рис. 2.6. Відповідь на питання «Як часто ви вживаєте алкоголь? (%)»

Дослідження також виявило, що 10 респондентів (43%) вважають вживання алкоголю у помірних кількостях безпечним, тоді як 8 осіб (35%) переконані у його шкідливості. Ще 5 респондентів (22%) не змогли дати чітку відповідь на це питання (рис. 2.7.). Така статистика свідчить про наявність суперечливих уявлень щодо безпечності помірного вживання алкоголю серед молоді.

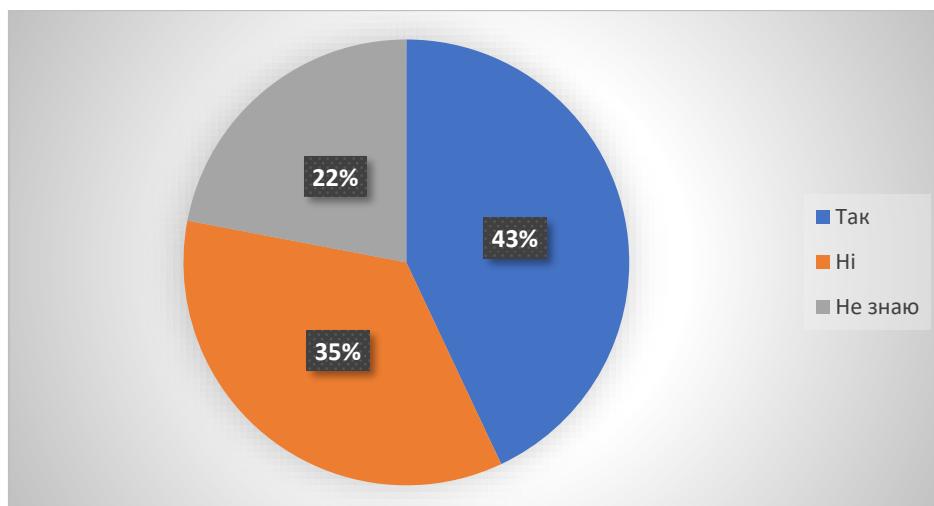

Рис. 2.7. Відповідь на питання «На вашу думку, чи безпечно вживати алкоголь у помірних кількостях?»

Щодо соціальних норм, пов'язаних із вживанням алкоголю, 9 осіб (39,1%) вважають, що більшість їхніх однолітків вживає алкоголь, ще 9 респондентів (39,1%) вказали, що лише частина молоді вживає спиртні напої, але це не є загальноприйнятою нормою. Водночас 5 осіб (21,8%) зазначили, що серед їхнього оточення більшість не вживає алкоголь (рис. 2.8.). Це демонструє, що алкогольна культура серед молоді залишається різномірною і не є однаково прийнятою у всіх соціальних групах.

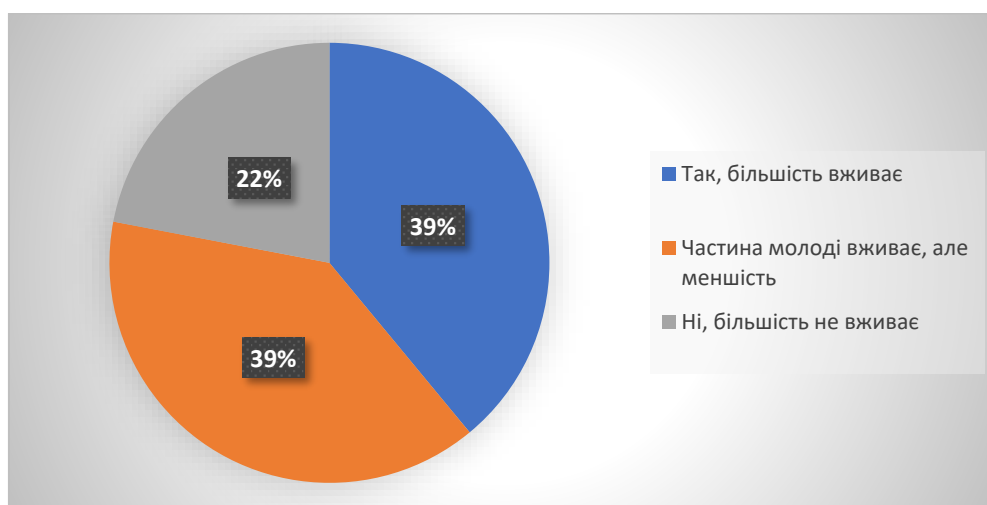

Рис. 2.8. Відповідь на питання « На вашу думку, чи є вживання алкоголю нормою серед молоді вашого віку?»

Одним із важливих аспектів дослідження було визначення факторів, що впливають на ставлення молоді до алкоголю. Найбільш популярною відповіддю став «особистий вибір» – 16 осіб (69,6%), що свідчить про індивідуальний підхід до вживання спиртного. Вплив друзів відзначили 3 респонденти (13%), тиск з боку компанії – 4 особи (17,4%), а вплив родини – лише 1 особа (4,3%). Варто зазначити, що жоден респондент не вказав соціальні мережі чи ЗМІ як фактор, що впливає на їхнє ставлення до алкоголю (рис. 2.9.). Це вказує на те, що особисті та соціальні фактори мають значно більший вплив, ніж інформаційний простір.

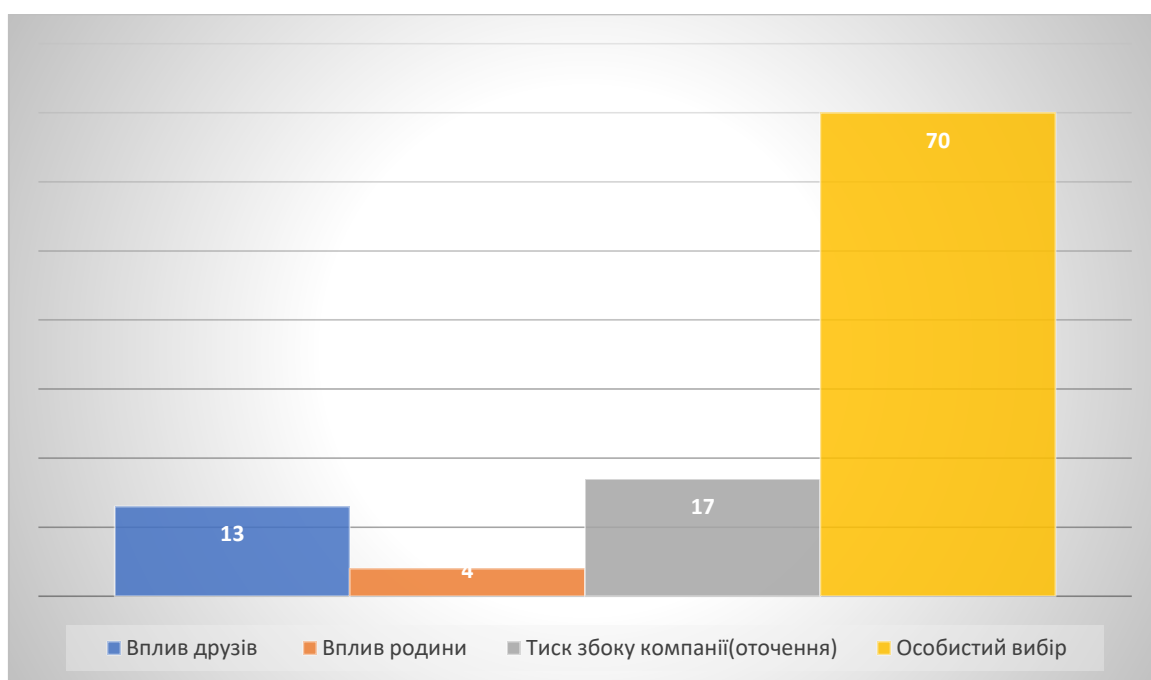

Рис. 2.9. Відповідь на питання «Що найбільше впливає на ваше ставлення до вживання алкоголю (можна обрати кілька варіантів)? (%)»

Важливою частиною дослідження стала оцінка рівня освітніх заходів, спрямованих на інформування молоді про шкідливість вживання алкоголю. 8 осіб (34,8%) заявили, що отримували подібні матеріали у навчальних закладах часто, ще 9 респондентів (39,1%) зазначили, що такі матеріали їм траплялися рідко, а 6 осіб (26,1%) взагалі не отримували жодної інформації на цю тему

(рис. 2.10.). Це свідчить про недостатню присутність профілактичних заходів у навчальних програмах.

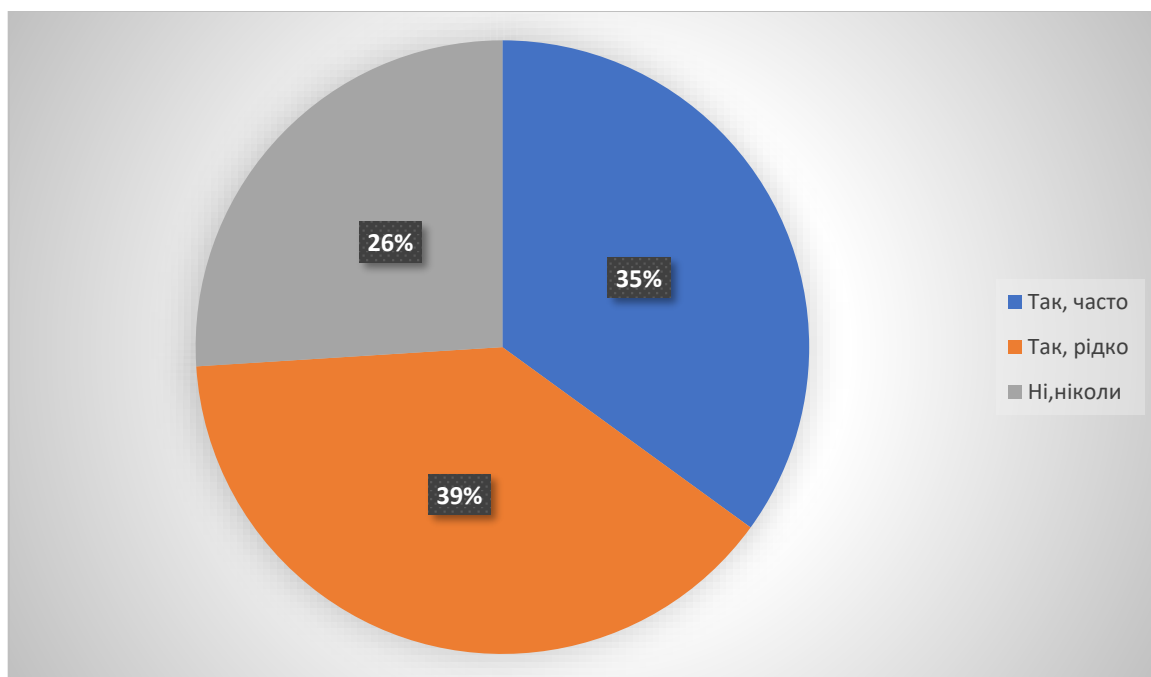

Рис. 2.10. Відповідь на питання «Чи отримували ви освітні матеріали про шкідливість вживання алкоголю у навчальних закладах?»

Останнім аспектом дослідження стало визначення найбільш ефективних способів підвищення обізнаності молоді щодо наслідків вживання алкоголю. Найбільш популярним варіантом стали відеоролики у соціальних мережах (17 респондентів, 73,9%) та особисті історії людей, які постраждали від алкоголю (17 респондентів, 73,9%). Лекції та тренінги підтримали 15 осіб (65,2%). Натомість інформаційні кампанії на телебаченні, радіо чи білбордах виявилися менш популярними, отримавши лише 4 (17,4%) та 2 (8,7%) голоси відповідно (рис. 2.11.). Це свідчить про те, що найбільш ефективними є інтерактивні формати подачі інформації, які максимально наближені до молодіжної аудиторії.

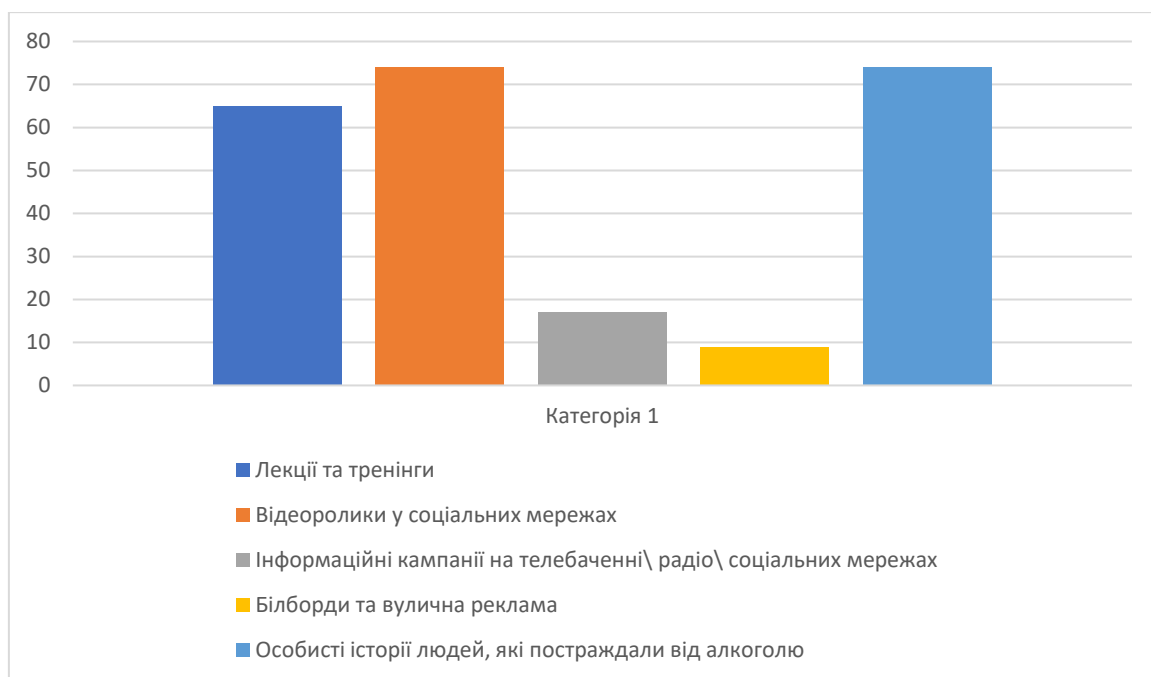

Рис. 2.11. Відповідь на питання «Які види інформаційних кампаній, на вашу думку, були б найбільш ефективними для підвищення обізнаності молоді щодо алкоголю? (%)»

Таким чином, результати опитування свідчать про те, що рівень обізнаності молоді щодо вживання алкоголю, є середнім. Попри загальне розуміння ризиків, існує необхідність у посиленні інформаційних кампаній та інтеграції освітніх заходів, спрямованих на підвищення рівня усвідомлення негативних наслідків алкоголю.

2.2. Технологічні аспекти формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю

Підвищення рівня обізнаності молоді щодо негативних наслідків вживання алкоголю є важливим завданням для суспільства. Аналіз результатів опитування засвідчив, що значна частина молоді усвідомлює основні ризики, пов'язані з вживанням алкоголю, проте існують прогалини у знаннях щодо його

впливу на фізичне та психічне здоров'я, а також довгострокових соціальних наслідків. Тому необхідно розробити комплексну стратегію, яка охоплюватиме різні канали комунікації та формати донесення інформації.

Одним із ключових методів підвищення обізнаності є інтеграція теми профілактики алкоголізму в освітній процес. Існуючі програми у школах та вищих навчальних закладах часто містять загальні відомості про шкоду алкоголю, але їхня ефективність може бути значно підвищена через введення обов'язкових лекцій і тренінгів (Бевз, 2014) із залученням медичних фахівців, психологів і соціальних працівників. Використовуючи інтерактивні методів навчання, такі як рольові ігри, дебати, симуляційні ситуації, сприятиме кращому розумінню молоддю наслідків своїх рішень щодо вживання алкоголю. Ефективною також буде співпраця з людьми, які подолали алкогольну залежність, або з їхніми родичами, що через реальні історії продемонструє небезпеку зловживання спиртним.

Сучасна молодь активно використовує соціальні мережі як основне джерело інформації, тому важливо спрямувати зусилля на підготовку та поширення контенту, що підвищуватиме рівень обізнаності про шкоду алкоголю. Ефективними інструментами є короткі відео та ролики, які пояснюють шкідливий вплив алкоголю доступною мовою, блоги та публікації з реальними історіями людей, що зіткнулися з алкогольною залежністю, інфографіка та анімаційні відео, що легко сприймаються та запам'ятовуються. Також варто співпрацювати з популярними блогерами, які можуть поширювати правильні меседжі серед молоді, а також створювати флешмоби та челенджі, що заохочуватимуть молодь до здорового способу життя (Ляшук, 2016).

Реклама та інформаційні кампанії у громадських місцях є важливими засобами впливу на ставлення молоді до алкоголю. Тому необхідно розміщувати білборди та плакати в місцях великого скупчення молоді, таких як університети, спортивні майданчики, торгові центри. Важливим є проведення заходів у міських парках та громадських просторах, де молодь може отримати

інформацію про шкоду алкоголю у неформальному форматі. Також слід розробити соціальну рекламу на телебаченні та радіо, яка міститиме реальні історії та наукові факти про негативний вплив алкоголю (Кульчицький, 2023).

Формування здорових звичок і ставлення до алкоголю значною мірою залежить від впливу сім'ї, тому варто проводити тренінги та семінари для батьків, які допоможуть їм навчитися комунікувати з дітьми на тему алкоголю. Запровадження сімейних інформаційних програм, у межах яких батьки та діти разом обговорюватимуть питання вживання алкоголю та його наслідки, сприятиме формуванню відповідального ставлення до здорового способу життя. Також важливо створювати тематичні заходи для родин, такі як спортивні змагання, майстер-класи та фестивалі здорового способу життя.

Державні органи мають підвищити контроль за дотриманням законодавства щодо продажу алкоголю неповнолітнім. Це можна реалізувати через суворіші санкції для порушників, включаючи штрафи, позбавлення ліцензій для магазинів і закладів, які продають алкоголь особам до 18 років. Необхідно також регулювати рекламу алкогольних напоїв, обмежуючи її в соціальних мережах та на телебаченні, а також запроваджувати спеціальні акційні програми, які на державному рівні стимулюватимуть молодь до участі у заходах, спрямованих на популяризацію здорового способу життя.

Одним із факторів, що сприяють вживанню алкоголю серед молоді, є брак цікавих варіантів проведення дозвілля. Тому необхідно розширювати мережу молодіжних центрів, де молодь зможе займатися спортом, творчістю та іншими активностями, а також залучати громадські організації до організації альтернативних форм відпочинку без вживання алкоголю. Розвиток програм волонтерства сприятиме залученню молоді до суспільно корисних ініціатив, що допоможе їй відчувати себе частиною важливих соціальних процесів.

Підвищення рівня обізнаності молоді щодо шкідливих наслідків вживання алкоголю потребує комплексного підходу, який включає освітню, соціальну та законодавчу складові. Поєднання інформування через соціальні

мережі, інтерактивного навчання, сімейного виховання та державного контролю може стати ефективним методом зменшення рівня вживання алкоголю серед молоді. Тільки спільними зусиллями можна сформувати культуру відповідального ставлення до власного здоров'я та сприяти поширенню здорового способу життя.

Оцінка ефективності профілактичних програм є важливим етапом у розробці та вдосконаленні заходів, спрямованих на зменшення рівня вживання алкоголю серед молоді. Визначення рівня впливу таких програм дозволяє не лише оцінити їхню дієвість, а й коригувати підходи відповідно до актуальних потреб суспільства. В сучасних умовах існує багато різних ініціатив, спрямованих на профілактику алкоголізму, включаючи освітні кампанії, соціальну рекламу, законодавчі обмеження та інші заходи. Однак без належного аналізу їхньої ефективності неможливо визначити, які з них є найбільш результативними.

Одним із найпоширеніших методів оцінки є моніторинг рівня поінформованості та змін у поведінкових моделях молоді. Опитування та соціологічні дослідження дозволяють отримати дані про те, наскільки молодь усвідомлює ризики, пов'язані з вживанням алкоголю, та чи змінилося їхнє ставлення після участі у профілактичних заходах. Наприклад, якщо після проведення лекцій у навчальних закладах значно зростає кількість молодих людей, які негативно ставляться до вживання алкоголю, це може свідчити про успішність освітньої кампанії. Однак важливо також оцінювати довготривалі зміни у поведінці, оскільки короточасні результати не завжди є показником стійкої ефективності програм (Фролов, 2014).

Ще одним ключовим аспектом є аналіз статистичних даних щодо рівня споживання алкоголю серед молоді до та після впровадження профілактичних заходів. Зменшення кількості випадків вживання алкоголю у підлітковому та молодіжному середовищі може свідчити про ефективність певних ініціатив. Особливо важливим є відстеження динаміки показників серед різних вікових

груп, оскільки профілактичні заходи можуть мати різний вплив на підлітків та молодих людей старшого віку.

Одним із перспективних методів оцінки ефективності є проведення фокус-групових досліджень, під час яких молодь висловлює свої думки щодо існуючих профілактичних програм. Це дає можливість отримати глибше розуміння того, які методи впливу є найбільш ефективними, а які не досягають очікуваного результату. Наприклад, якщо учасники фокус-групи зазначають, що соціальна реклама є для них малоефективною, але вони краще сприймають інформацію через інтерактивні тренінги або відеоролики у соціальних мережах, це може стати основою для коригування профілактичних заходів.

Важливо також оцінювати ефективність програм на рівні громад. Деякі регіони мають більш розвинені профілактичні ініціативи, тоді як в інших недостатньо ресурсів для їх реалізації. Тому аналіз локальних ініціатив та їхніх результатів може допомогти зрозуміти, які методи є найбільш ефективними в певних соціальних та економічних умовах. Наприклад, у містах можуть бути ефективними кампанії на білбордах та соціальна реклама, тоді як у сільській місцевості більше значення мають безпосередні зустрічі та тренінги для молоді.

Ефективність профілактичних програм також залежить від рівня залученості сім'ї та громадських організацій, оскільки ці соціальні інститути можуть значно впливати на формування відповідальних життєвих установок у молоді. Залучення родини до профілактичної діяльності створює стабільну підтримку, що посилює позитивний ефект таких програм.

Якщо батьки та родичі активно підтримують ініціативи, що спрямовані на зменшення вживання алкоголю, молодь має більше шансів усвідомити ризики та уникнути згубних звичок. Тому однією з важливих рекомендацій є підвищення рівня взаємодії між школами, соціальними службами та родинами. Проведення спільних інформаційних заходів може сприяти підвищенню обізнаності не лише серед молоді, а й серед їхніх батьків, які часто є ключовими фігурами у формуванні життєвих установок дітей (Вінда, 2004).

Ще одним напрямом оцінки є аналіз впливу законодавчих обмежень на рівень вживання алкоголю серед молоді. Посилення контролю за дотриманням вікових обмежень на продаж алкоголю, а також введення більш жорстких санкцій за порушення цих норм можуть бути ефективними методами зменшення рівня споживання спиртних напоїв. Досвід інших країн свідчить про те, що суворіші закони можуть мати позитивний вплив на зниження рівня підліткового алкоголізму, проте лише за умови ефективного їхнього впровадження та контролю.

Таким чином, оцінка ефективності профілактичних програм повинна бути багатовимірною і включати аналіз статистичних даних, соціологічні дослідження, фокус-групи, а також оцінку впливу законодавчих обмежень. Комплексний підхід дозволить не лише визначити найефективніші методи профілактики, а й адаптувати існуючі програми відповідно до сучасних потреб молоді. Лише завдяки системному підходу можна досягти стійких результатів у зменшенні рівня вживання алкоголю серед молодого покоління та створити сприятливі умови для формування здорового суспільства.

Висновки до розділу 2

Отже, рівень обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю залишається нерівномірним. Хоча значна частина респондентів усвідомлює основні ризики, пов'язані з алкоголем, результати опитування показали, що деякі аспекти впливу алкоголю на фізичне, психологічне та соціальне здоров'я залишаються недостатньо зрозумілими для молоді. Особливо це стосується довготривалих наслідків вживання спиртних напоїв, таких як розвиток хронічних захворювань, порушення когнітивних функцій та соціальні труднощі.

Аналіз рівня обізнаності молоді дозволив виокремити основні прогалини у знаннях та визначити найбільш ефективні методи їхнього усунення. Найбільш результативними є інтерактивні освітні програми, які передбачають активну участь молоді в дискусіях, тренінгах та рольових іграх. Також важливу роль відіграють соціальні мережі, оскільки молодь активно використовує їх як джерело інформації. Водночас традиційні форми інформування, такі як друковані матеріали та лекції, показали нижчу ефективність, особливо серед підлітків.

Рекомендації для підвищення рівня обізнаності молоді включають комплексні підходи, що охоплюють освітню, інформаційну та соціальну складові. Важливим є розширення профілактичних програм у навчальних закладах, інтеграція теми алкоголізму в загальну систему виховання та активне залучення батьків до формування у молоді відповідального ставлення до власного здоров'я. Також доцільним є посилення контролю за дотриманням законодавчих норм щодо продажу алкоголю неповнолітнім та обмеження реклами алкогольних напоїв.

Оцінка ефективності профілактичних програм показала, що на даний момент існуючі заходи потребують доопрацювання та адаптації до сучасних реалій. Найбільш ефективними є ті програми, які передбачають інтерактивність, використання цифрових технологій та безпосередню взаємодію з молоддю. Також значний вплив мають ініціативи, що залучають успішних та авторитетних особистостей, які можуть своїм прикладом демонструвати переваги здорового способу життя. Водночас дослідження виявило, що багато профілактичних заходів є малоефективними через відсутність комплексного підходу та недостатню інтеграцію у повсякденне життя молоді.

Загалом, результати дослідження підтверджують необхідність удосконалення профілактичних заходів та розширення їхнього впливу через різні канали комунікації. Комплексний підхід, що включає освітні заходи,

медійну активність, соціальні ініціативи та законодавчий контроль, може забезпечити більш ефективне зменшення рівня вживання алкоголю серед молоді та сприяти формуванню здорового суспільства

ВИСНОВКИ

Отже, результати дослідження підтверджують, що профілактика алкоголізму серед молоді є досить важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу.

1. Проблема вживання алкоголю серед молоді є однією з найактуальніших та найскладніших соціальних проблем сучасного суспільства. Вона потребує постійної уваги та вжиття комплексних заходів для її ефективного вирішення. Алкоголізація молоді має руйнівні наслідки як для фізичного, так і для психологічного здоров'я, а також для соціальної адаптації молодих людей. Розвиток алкогольної залежності є серйозним викликом, оскільки він не лише руйнує особисте життя індивіда, але й впливає на суспільство в цілому, спричиняючи економічні та соціальні втрати. Це підтверджує необхідність постійного впровадження профілактичних програм, що сприятимуть зниженню рівня алкоголізації серед молоді.

Соціально-психологічні аспекти формування залежності є важливими для розуміння процесу розвитку алкоголізму серед молоді. Чинники, що впливають на ставлення молоді до вживання алкоголю, є складними і багатограними. Сімейне виховання, соціальне оточення, культурні традиції, а також економічні умови мають значний вплив на формування у молоді ставлення до алкоголю. Сім'я є одним із найбільш важливих факторів соціалізації, і її роль у формуванні у молоді людини негативного ставлення до алкоголю є ключовою. Молоді люди, які виховуються в сім'ях з високим рівнем контролю і підтримки, менш схильні до раннього залучення до алкоголю. У свою чергу, соціальне оточення, де вживання алкоголю сприймається як норма, може призвести до того, що молода людина буде експериментувати з алкоголем, що значно підвищує ймовірність розвитку залежності. Соціальні групи, культура та медіа

також грають важливу роль у формуванні уявлень молоді про алкоголь і його місце в соціальному житті.

2. Аналіз теоретичних засад профілактики алкоголізму засвідчив, що ефективне попередження розвитку алкогольної залежності серед молоді має базуватися на поєднанні різних рівнів профілактики: первинної, вторинної та третинної. Первинна профілактика повинна бути спрямована на формування у молоді здорових життєвих установок, розвиток критичного ставлення до вживання алкоголю, а також на інформування про його шкідливий вплив. Це включає як освітні програми, так і активні кампанії на рівні шкіл та вищих навчальних закладів. Вторинна профілактика повинна орієнтуватися на осіб, які вже мають досвід вживання алкоголю, але ще не стали залежними, і включати заходи з корекції поведінки та мінімізації ризиків. Третинна профілактика зосереджена на реабілітації осіб, які вже мають проблеми з алкоголем, на наданні їм допомоги та підтримки для адаптації в соціумі. Важливим є забезпечення доступу до медичних послуг та психологічної підтримки.

3. За результатами опитування щодо рівня обізнаності молоді про наслідки вживання алкоголю можна стверджувати, що хоча більшість респондентів мають загальне уявлення про ризики, пов'язані з алкоголем, існують значні прогалини у знаннях щодо специфічних фізичних, психологічних та соціальних наслідків його вживання. Довготривалі ефекти, такі як хронічні захворювання, порушення когнітивних функцій та соціальні труднощі, залишаються недостатньо зрозумілими для молоді. Це свідчить про необхідність удосконалення профілактичних програм, які мають бути більш комплексними та орієнтованими на конкретні наслідки вживання алкоголю. Особливо важливо розширити освітні програми в навчальних закладах, щоб забезпечити молодь доступною та детальною інформацією про шкідливі наслідки вживання спиртних напоїв.

4. Формування усвідомленого ставлення молоді до проблеми вживання алкоголю передбачає інтеграцію профілактики алкоголізму у

навчальні програми, активне використання соціальних мереж і цифрових платформ для поширення інформації, створення відеороликів та публікацій з реальними історіями людей, що постраждали від алкоголізму, а також розвиток соціальних ініціатив, які сприятимуть здоровому способу життя. Важливо також приділити увагу ролі сім'ї в профілактиці алкоголізму та організувати тренінги для батьків, щоб забезпечити здорову комунікацію з дітьми щодо питань алкоголю та його наслідків.

Оцінка ефективності профілактичних програм показала, що наявні заходи потребують значного доопрацювання і адаптації до сучасних реалій. Найбільш ефективними є інтерактивні програми, що включають тренінги, рольові ігри, а також використання цифрових технологій. Профілактичні заходи повинні бути інтегровані в повсякденне життя молоді та адаптовані до її потреб. Тому важливо, щоб такі програми реалізовувалися в співпраці з навчальними закладами, громадськими організаціями та державними інституціями, а також були націлені на залучення молоді до активних соціальних ініціатив.

Таким чином, комплексний підхід до профілактики алкоголізму серед молоді, який включає освітні, соціальні, психологічні та законодавчі аспекти, може сприяти значному зменшенню рівня вживання алкоголю серед молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми соціальної сфери. (2014). У Н. П. Павлик (Ред.), Збірник наукових робіт викладачів і студентів (130 с.). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка..
2. Алкоголь і підлітки. Що варто знати. (б. д.). Нова українська школа <https://nus.org.ua/2019/09/06/alkogol-i-pidlitky-shho-varto-znaty/>
3. Андреева, Т., Якунчикова, О. (2011). Вільний час підлітків та ризик вживання алкоголю. Соціальна психологія, (2), 70–79.
4. Антипкін, Ю. (2020). Проблема вживання алкоголю підлітками: вплив сім'ї та соціуму. Health-UA <https://health-ua.com/pediatrics/mizdisciplinari-problemi/69933-problema-vzhivannya-alkogolyu-pdltkami-vpliv-sm-tasotcumu>
5. Бабіч, Т.В. (2010). Вплив засобів масової інформації на самовизначення молоді. Наукові записки, вип.(10, част.ІІ.) С. 120-123
6. Баскевич, О. В. (2020). Зміни якості життя людей з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю після фізичної терапії. Art of Medicine, (4), 12–17. <https://doi.org/10.21802/artm.2019.4.12.12>.
7. Бевз, Г. М. (2014). Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді (Кн. 1). Київ: Український інститут соціальних досліджень.
8. Брей, В. (2022). Профілактика наркоманії та алкоголізму. <https://mc.dsns.gov.ua/uk/news/64>
9. Центр громадського здоров'я. (б. д.). Вживання алкоголю серед підлітків: останнє дослідження ESPAD. <https://www.phc.org.ua/news/vzhivannya-alkogolyu-sered-pidlitkiv-ostanne-doslidzhennya-espad>
10. Желева О.І. (2014). Формування навичок здорового способу життя: метод. посіб. – Золотоноша. <https://zolointernat.ck.ua/wp->

content/uploads/2015/09/Zhiliaeva.pdf

11. Верховна Рада України. (б. д.). Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text>

12. Віта Код. (б. д.-а). Генетична схильність до алкоголізму. <https://vitacode.com.ua/blog/henetychna-skhylnist-do-alkoholizmu>

13. Віта Код. (б.д.-б). Психологічні фактори алкоголізму. <https://vitacode.com.ua/blog/psykholohichni-factory-alkoholizmu>

14. Всесвітня організація охорони здоров'я. (б. д.). Інструмент самодопомоги з планування людиноорієнтованого процесу відновлення психічного здоров'я та благополуччя. WHO. <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241516822>

15. Гасюк, М., & Шкраб'юк, В. (2018). Соціальна реклама як засіб профілактики адиктивної поведінки осіб юнацького віку. Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки, (22), 67–76.

16. Глобальна стратегія зменшення негативного впливу споживання алкоголю. (2010). <https://gurt.org.ua/blogs/Ганна%20Гопко%20/380/>

17. Грига, І. М., & Семигіна, Т. В. (Ред.). (2015). Соціальні служби – родині: розвиток нових підходів в Україні. Київ: Основа.

18. Гуменюк, О. (2004). Соціальні чинники, які впливають на вживання молоддю тютюну та наркотиків. DSpace Repository – НаУКМА. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aa6256f5-0cf0-4036-ae83-42f302e8aeb9/content>

19. Дніпропетровський обласний центр контролю та профілактики хвороб. (2024). Вплив соціальних мереж на вживання психоактивних речовин серед підлітків. <https://dp.cdc.gov.ua/news/vplyv-sotsialnyh-merezh-na-vzhyvannya-psyhoaktyvnyh-rechovyn-sered-pidlitkiv/>

20. Зеленський придумав програму «Здорова нація», яка має оздоровити українців. (2020). Медична

справа. <https://medplatforma.com.ua/news/3333-zelenskiy-pridumav-programu-zdorova-natsya-yaka-ma-ozdoroviti-ukrantsv>

21. Коваль, Т. О. (2017). Аналіз чинників, які спонукають молодь до вживання алкоголю [Thesis, Київський національний університет технологій та дизайну]. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/8774>

22. Крот, Р. (2024). Підлітки та алкоголь: причини і наслідки. Реабілітаційний центр "На грані", Вінниця. <https://nagrani.com.ua/uk/chomu-pidlitky-vzhyvayut-alkogol-i-narkotyky/>

23. Кульчицький, В. Й. (2023). Психолого-педагогічна робота з профілактики молодіжного алкоголізму як шлях формування позитивного ставлення до здорового способу життя. Медсестринство, (2), 39–42.

24. Лисюк, І. (2017). Підлітковий алкоголізм: соціальні фактори ризику. Медсестринство. № 2. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3589/1/lyashu_16_2.pdf

25. Лящук, О. С. (2012). Шляхи реалізації профілактики шкідливих звичок в учнів 5-6 класів шкіл-інтернатів: комплексний підхід. (Дис. канд. педагогічних наук). Київ.

26. Максимова, Н. Ю. (1997). Психологічна профілактика вживання підлітками алкоголю та наркотиків.

27. Панок, В. Г. (2016). Інформаційно-освітня протиалкогольна програма «Сімейна розмова». Київ: ТОВ «Видавництво «Діалог Пресс»». <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/711575>

28. Підлітковий алкоголізм - Департамент охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації. (б. д.). <http://uoz.gov.ua/2018/10/01/підлітковий-алкоголізм/>

29. Про утворення робочої групи з питань розроблення Концепції профілактики вживання дітьми алкоголю, наркотичних засобів та психотропних речовин, Постанова Кабінету Міністрів України № 634 (2021). Кабінет Міністрів України | КМУ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-2013-п#Text>

30. Профілактика вживання алкоголю в молодіжному середовищі» | Центр громадського здоров'я. (б. д.). Центр громадського здоров'я України | МОЗ. <https://phc.org.ua/news/zaproshuemo-na-vebinar-profilaktika-vzhivannya-alkogolyu-v-molodizhnomu-seredovischi>
31. Сердюк, В. О. (2017). Шкідливість вживання алкоголю [Thesis, Київський національний університет технологій та дизайну]. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/8768>
32. Соціальна робота. (2003). В.П. Андрущенко, М.П. Лукашевич, Астахова, В.І., Бех, В. П., Бех, І.Д., Мигович, І.І., Михальченко, М.І., Толстоухова, С. В. ; Держ. центр соц. служб для молоді. Київ: УДЦССМ.
33. Спіріна, Т. (2016). Фактори ризику щодо алкоголізації підлітків та молоді. Збірник наукових праць, 45-48.
34. Федірко, Н. О., & Загайчук, К. В. (2014). Особливості вживання алкоголю в Україні [Thesis, Сумський державний університет]. eSSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/36324>
35. Формування здорового способу життя молоді. (2017). Головна | Міністерство молоді та спорту України. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Mizhnarodna_dijalnist/zdorovy_i_sposib_zhyttia/metodichka-zoj-a4.pdf
36. Фролов, Ю. (2014) Загальна характеристика алкоголізму дітей як антисоціальних явищ. Журнал східноєвропейського права, (9), 16-20.
37. Шевченко, К. (2021). Дитячий та підлітковий алкоголізм: як розпізнати проблему та що робити. ТСН.ua. https://tsn.ua/lady/dom_i_deti/deti/dityachiy-ta-pidlitkoviy-alkogolizm-yak-rozpiznati-problemu-ta-scho-robiti-1909273.html
38. Центр «Коло сім'ї». (б. д.). Як батькам говорити про вплив алкоголю з дітьми різного віку. <https://k-s.org.ua/resources/blog/yak-batkam-govoryty-pro-vplyv-alkogolyu-z-ditmy-riznogo-viku/>

39. Як спілкуватися з підлітком про алкоголь? Поради психолога - Міська дитяча лікарня №5. (б. д.). Міська дитяча лікарня №5. <https://zmdl5.zp.ua/yak-spilkuvatysya-z-pidlitkom-pro-alkogol-porady-psyhologa/>
40. Gaichenko, A. (2021). Показник вживання наркотиків, алкоголю та тютюнових виробів серед студентів закладів вищої освіти в Житомирі. *Herald of Kiev Institute of Business and Technology*, 46(4), 23–29 <https://doi.org/10.37203/kibit.2020.46.03>
41. Health-Ua Здоров'я України - Інформація для спеціалістів охорони здоров'я
42. Health-ua.com. (2020). Проблема вживання алкоголю підлітками: вплив сім'ї та соціуму. Health-ua.com. <https://health-ua.com/pediatrics/mizdisciplinari-problemi/69933>
43. How to Help an Alcoholic Teen. (б. д.). <https://alcohol.org/helping-an-alcoholic/teen/>
44. Just How Does Drinking Affect the Teenage Brain? (б. д.). <https://www.mcleanhospital.org/essential/drinking-teen-brain>
45. Mentalzon.com. (2023). Як соціальні фактори впливають на зловживання алкоголем. Mentalzon.com. <https://mentalzon.com/uk/post/3440>
46. Renna, F. (2008). Teens' alcohol consumption and schooling. *Economics of Education Review*, 27(1), 69-78. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2006.05.002>
47. Staff, N. A. (2019, 23 вересня). Signs of Alcoholism in Teens. Newport Academy. <https://www.newportacademy.com/resources/substance-abuse/teen-alcoholism-signs/>
48. Teenage Alcoholism. (б. д.). Rehab Spot. <https://www.rehabspot.com/alcohol/who-alcoholism-affects/teenage-alcoholism/>
49. Teens and Alcohol. (б. д.). <https://www.mottchildren.org/posts/your-child/teens-alcohol>

50. International variations in youth drug use: the effect of individual behaviours, peer and family influences, and geographical location. McArdle, P., Wiegersma, A., Gilvarry, E., McCarthy, S., Fitzgerald, M., Kolte, B., Brinkley, A., Blom, M., Stoeckel, I., Pierolini, A., Michels, I., Johnson, R., Quensel, S. *Eur. Addict. Res.* 2000. Dec. № 6. pp. 163-169.

ДОДАТКИ

Додаток А

Освіченість молоді щодо наслідків вживання алкоголю

Вік:

1. Ваша стать

☐ Чоловіча

☐ Жіноча

2. Чи знаєте ви, що вживання алкоголю може викликати залежність?

☐ Так

☐ Ні

3. На вашу думку, які ризики зі здоров'ям можуть виникнути з регулярним вживанням алкоголю? (можна обрати кілька варіантів)

☐ Серцево-судинні захворювання

☐ Соціальні проблеми (н-д: втрата роботи, проблеми в родині)

☐ Психічні розлади

☐ Онкологічні захворювання

☐ Оніміння частин тіла

☐ Депресія

☐ Тривожність

☐ Схильність до суїцидальних

Інше:

4. Чи знаєте ви про соціальні проблеми, які може викликати вживання алкоголю? (Якщо так, то вкажіть соціальну проблему, наприклад-проблеми на роботі)

☐ Ні

☐ Так

Інше:

5. Чи доводилося вам спостерігати випадки, коли вживання алкоголю призводило до конфліктів у сім'ї або колективі?

- ☐ Так, часто
- ☐ Так, але рідко
- ☐ Ні

6. Як часто ви дізнаєтесь про нещасні випадки або правопорушення пов'язані з вживанням алкоголю?

- ☐ Часто
- ☐ Рідко
- ☐ Ніколи

7. Як Часто ви вживаєте алкоголь?

- ☐ Ніколи
- ☐ 1-2 рази на місяць
- ☐ 3 або більше разів на тиждень
- ☐ Запропонуйте свій варіант, якщо вище перелічене не відповідає дійсності

Інше:

8. На вашу думку, чи безпечно вживати алкоголь у помірних кількостях?

- ☐ Так
- ☐ Ні
- ☐ Не знаю

9. На вашу думку, чи є вживання алкоголю нормою серед молоді вашого віку?

- Так, більшість вживає
- Частина молоді вживає, але меншість
- Ні, більшість не вживає

10. Що найбільше впливає на ваше ставлення до вживання *алкоголю* (можна обрати кілька варіантів)?

- НЕ вживаю алкоголь взагалі
- Вплив друзів
- Вплив родини
- Соціальні мережі та ЗМІ
- Тиск збоку компанії(оточення)
- Особистий вибір

Інше:

11. Чи отримували ви освітні матеріали про шкідливість вживання *алкоголю* у навчальних закладах?

- Так, часто
- Так, але рідко
- Ні, ніколи

12. Які види інформаційних кампаній, на вашу думку, були б найбільш ефективними для підвищення обізнаності молоді щодо *алкоголю*? (Можна обрати кілька варіантів)

- Лекції та тренінги
- Відеоролики у соціальних мережах
- Інформаційні кампанії на телебаченні\ радіо\ соціальних мережах
- Білборди та вулична реклама
- Особисті історії людей, які постраждали від *алкоголю*

Інше